

БЛИЗЬКОСХІДНА ПОЛІТИКА США В ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Впродовж всього періоду після закінчення Другої світової війни Близький Схід посідає в системі американських зовнішньополітичних пріоритетів одне з перших місць, що зумовлено економічними, військово-стратегічними та політичними інтересами США в цьому регіоні.

У даній статті ми розглянемо основні цілі, тенденції, процеси та механізми, а також концептуальні засади формування та реалізації близькосхідної політики США.

Інтерес США до Ізраїля пояснюється, насамперед, внутрішньополітичними причинами. Велике значення мав вплив менталітету американців, моральних цінностей американської спільноти, і особливо Холокосту. Ізраїль підтримує не тільки єврейська громада США, але й більшість американського суспільства. З завершенням «холодної війни» ситуація на Близькому Сході набрала нових рис. Тепер Сполученим Штатам Америки протистояла не радянська експансія, а нестабільність і загроза з боку радикальних анти-ізраїльських і антиамериканських рухів. Арабо-ізраїльський конфлікт набув власної динаміки і став розглядатися Вашингтоном як загроза своїй національній безпеці, оскільки він загрожував підірвати всю ситуацію в регіоні і заблокувати поставку нафти до США. У новій ситуації Сполучені Штати Америки переглядають пріоритети своєї політики в регіоні. На перше місце вийшли проблеми гарантованого забезпечення поставок енергоносіїв, боротьба з тероризмом, проблеми модернізації і демократизації близькосхідних країн [2, с. 14].

Прихід адміністрації Дж. Буша-молодшого ознаменував собою новий етап близькосхідної політики США. Нова адміністрація демонстративно підкреслювала, що вона не буде виконувати миротворчі функції, а досягнення миру і компромісу на Близькому Сході повинно залагоджуватися самими ізраїльтянами і палестинцями. Вашингтон дав зрозуміти своєму стратегічному союзнику, що той повинен шукати шляхи до компромісу і не сподіватися на беззастережну підтримку США [3, с. 321].

Сполучені Штати Америки стали наполегливо залучати до розв'язання близькосхідного конфлікту представників світового співтовариства. У другій половині 2002 року з'явився відомий документ «Дорожня карта», у розробці якої взяли участь представники США, Європейського Союзу, ООН і Росії. Це так звана «четвірка» з Близького Сходу. Повна назва документа – «Дорожня карта, базована на досягнутих домовленостях і спрямована на розв'язання ізраїльсько-палестинського конфлікту шляхом створення двох держав, з постійними кордонами». У травні 2003 року в йорданському місті Акаба відбулася тристороння

зустріч Дж. Буша, прем'єр-міністра Ізраїля А. Шарона і голови уряду Палестинської автономії М. Аббаса, на якій було прийнято «Дорожню карту», розроблену «четвіркою».

Передбачалося за «Дорожньою картою»: поетапне (упродовж трьох років) створення незалежної держави палестинських арабів при дотриманні принципу «нерозривності» їхньої території (до 2003 року Палестинська автономія складалася з декількох «клаптиків», не зв'язаних між собою територіально); заради цього А. Шарон погодився демонтувати деякі ізраїльські поселення на землях, які мали відійти арабам; ізраїльський прем'єр вперше визнав, що підконтрольні Ізраїлю з 1967 року арабські землі є «окупованими територіями»; у плані не було згадки про статус Єрусалиму і його приналежність (фактично це означало, що М. Аббас погодився зняти вимогу про перетворення його частини у столицю «Арабської Палестини») [3, с. 325].

А от уряд Барака Обама в сфері врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту уряд попередньо зробив акцент на створенні палестинської держави, як основній умові встановлення миру в регіоні Близького Сходу. Хоча США вже досить давно визнали доцільність створення такої держави, Б. Обама закликав і закликає до цього більш чітко і наполегливо, ніж його попередники. Для досягнення цієї мети нова адміністрація закликає ізраїльську та палестинську сторони зробити конкретні кроки, щоб якнайшвидше відновити мирні переговори. На його думку, гарантія безпеки Ізраїлю полягає у визнанні останнім необхідності створення палестинської держави, а від організації ХАМАС вимагає дотримуватись існуючих домовленостей і визнати право Ізраїлю на існування. Хоча Д. Боуен зазначає, що черговий конфлікт між Ізраїлем та Палестиною вже навіть «перезрів» [1, с. 4].

Ще більш складне рішення новій адміністрації США доведеться ухвалювати щодо Ірану. Після приходу в Білий Дім новий глава американського уряду заявив, що планує досягти прогресу в переговорах із іранською ядерною програмою.

На думку експертів, основне завдання нової адміністрації Б. Обама щодо Іраку полягатиме в тому, щоб значно скоротити кількість американських військових в Іраку і покласти край активній військовій ролі США в цій країні.

За кожною із змін у зовнішній політиці США стоїть знання того, що попри свою величезну військову потугу американський вплив на Близький Схід зменшується. Авторитарні, поступливі, надійні союзники Америки були усунені в результаті подій «Арабської весни» 2011–2012 рр. А до влади в країнах Близького Сходу прийшло нове покоління, що вбачає в США ворога, а не друга [4].

Наразі неможливо спрогнозувати найбільш принципові аспекти і складові нової зовнішньополітичної доктрини президента США Б. Обама

без політичного аналізу планів нової адміністрації. Ясно одне, що Близький Схід вже тривалий час посідає ключове місце в системі американських зовнішньополітичних пріоритетів.

Список використаних джерел:

1. Захарченко А. М. Близькосхідна стратегія Б. Обама: традиції та інновації в американських підходах до регіону // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – 2010. – № 11 (112). – С. 3–15.
2. Звягельская И. Д. Этнополитические конфликты в современном мире // Этноссы и конфессии на Востоке: конфликты и взаимодействие. М. : МГИМО-Университет, 2005. – С. 12–31.
3. Колісніченко А. І. Історія політичної думки ХХ–ХХІ століть у першоджерелах / А. І. Колісніченко, С. І. Шкірчак. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Том 1. – 404 с.
4. Подцероб А. Б. Барак Обама и политика США на Ближнем Востоке [Электронный ресурс] / А. Б. Подцероб // Институт ближнего Востока. – 28.06.09. – Режим доступа : <http://www.iimes.ru/rus/stat/2009/28-06-09a.htm>.